

**PARTİMİZİN MİLLİ DAYANIŞMA, KARDEŞLİK VE DEMOKRASİ KOMİSYONUNA
SUNDUĞU RAPORUN İÇERİĞİNE İLİŞKİN ÖZET ÇERÇEVE:****1- Komisyonun kuruluş süreci ve partilerin yaklaşımları özet olarak içermelidir:**

- Meclis çatısı altında tüm partilerin temsil edildiği bir komisyonun oluşturulmasına, komisyonun çalışma ilkelerine ve partilerin bu ilkelere dair değerlendirme ile eleştirilerine ilişkin tartışma ve öneriler yer almalıdır.
- Bir yıl boyunca yapılan çalışmaların dökümü; dinlenen kişi ve kurumlar, gerçekleştirilen ziyaretler vb. bilgiler içermelidir.
- Komisyonda dinlenenlerin ve sunulan raporların ortak noktaları ile farklı yaklaşımların dikkate alınması gereken yönleri özet ve maddeler hâlinde sunulmalıdır.

2- Kürt sorununun tarihsel kökeni; Cumhuriyet dönemi boyunca uygulamalar ve yasal düzenlemeler:

- Çatışma çözümü açısından önceki süreçlerde yaşananlar; devletin girişimleri, ateşkesler, örgütün attığı adımlar vb. değerlendirilmelidir.
- Mecliste çıkarılan yasal düzenlemeler, "Akil İnsanlar Heyeti" raporu, Şubat ayındaki Dolmabahçe Deklarasyonu vb. gelişmeler incelenmelidir.
- Son bir yıl içinde örgüt tarafından atılan adımlar ve yapılan çağrılar; fesih, silahsızlanma süreçleri ve ilgili açıklamalar raporda yer almalıdır.

3 – Kalıcı barış ve demokratik çözüm için atılması gereken adımlara dair temel öneriler:

- Bu başlığa ilişkin önerilerimiz raporumuzda 11 madde halinde sıralanmıştır. Bunlar, Kürt sorununun demokratik çözümü ile Türkiye'nin demokratikleşmesi arasındaki kopmaz bağı ve bu kapsamda atılması gereken acil adımları içeren maddelerdir.

4- Meclis ve Saray iktidarının acil atması gereken adımlar ve eve dönüş için yapılması gereken yasal düzenlemeler:**a) Yasal düzenleme gerektirmeyen ve Saray iktidarının atması gereken somut adımlar:**

- AYM ve AİHM kararlarının uygulanması; siyasi hükümlü ve tutukluların serbest

bırakılması.

- Kayyum uygulamasına son verilmesi ve seçilmiş belediye başkanları görevine iade edilmesi.
- İBB başta olmak üzere, seçme-seçilme hakkını ayaklar altına alan tutuklu yargılama operasyonlarının durdurulması.
- Cezaevlerindeki hasta mahpusların ve şartlı salıverilme süreleri dolmuş olanların koşulsuz serbest bırakılması.
- KHK'lıların tüm haklarının iade edilmesi.

b) Eve dönüş için yapılacak yasal düzenlemeler:

- TMK'nın kaldırılması; TCK ve CGTİHK (Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun) başta olmak üzere ilgili yasalarda gerekli düzenlemelerin yapılması.
- İnfaz düzenlemelerindeki eşitsizliğin giderilmesi.
- Mevcut yasalardaki ulusal hak ve kimliğe ilişkin eşitsizlik ve inkârın ortadan kaldırılması.
- Anadilde eğitim hakkı için yasal düzenleme yapılması.
- Siyasi genel af ile ilgili kanunun çıkarılması.

Emek Partisi Genel Merkezi

DÜNDEN BUGÜNE KÜRT SORUNU VE EMEK PARTİSİ'NİN ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

1. CUMHURİYET'İN KURULUŞUNDAN BU YANA KÜRT SORUNUNUN KISA ÖZETİ

Kürt sorunu, Cumhuriyet'in kuruluşundan bu yana egemen sınıflar ve onları temsil eden iktidarlar tarafından çözümsüz bırakılan sorunlardan biri olageldi. Çözümsüzlük politikaları, üretim ve pazar ilişkilerinden başlayarak toplumsal hayatın tüm alanlarına taşındı ve ülke siyasetine yön veren en önemli meselelerden biri haline getirildi. Kürt ve Türk halklarının eğitimden sağlığa, ülke savunmasından ekonomiye dek her alanda yaşadığı sıkıntıların ağırlaşmasının temel gerekçelerinden birine dönüşen sorun, aynı zamanda hem ülke içindeki iktidar mücadelelerinde hem de uluslararası ilişkilerin rekabet ortamında ve her dönem Türkiye egemen sınıflarının “zayıf karnı” oldu.

1919'da İstanbul Hükümeti adına Salih Paşa ve Heyet-i Temsiliye adına Mustafa Kemal arasında imzalanan Amasya Protokolü'nden¹ başlayarak, Kurtuluş Savaşı boyunca Anadolu “Türklerin ve Kürtlerin yurdu” olarak tanımlanmış ve Türklerle Kürtler bu yurdu koruma mücadelesinin iki asli unsuru olmuştur. Kürtlerin sahip olacakları haklardan da, “serbestçe gelişimlerini temin edecek şekil ve surette” yararlanacakları belirtilmiştir.² Mustafa Kemal, 23 Nisan 1920'de TBMM'nin açılış konuşmasında Misak-ı Milli'yi sadece “Türk toprağı” tanımına daraltmamış, “Kardeş milletlerin milli sınırı” olarak tanımlamıştır.³

Ancak Kurtuluş Savaşı'nda Türk ve Kürt halklarının iki kurucu unsur olarak yer almasına rağmen Cumhuriyet, Türk burjuvazisinin çıkarları temelinde ve Türklük çerçevesi içerisinde bir ulus-devlet olarak ilan edilmiştir. Bu doğrultuda ulusal varlıkları ve hakları inkar edilen Kürtler, farklı bölgelerde birbirini takip eden bir dizi isyan hareketi başlatmıştır.

Ağustos 1924'te başlayan Beytüşşebap isyanını, 1925'te Şeyh Sait'in başını çektiği ve dini motiflerle karışık ulusal istemler etrafında gelişen isyan takip etmiştir. Bu isyanları ilki

¹ Faik Reşit Unat, "Amasya Protokolleri", Tarih Vesikaları, Yeni seri Cilt I, no. 3(18), Mart 1961, İstanbul, MEB Türk Kültür Eserleri Bürosu Yayını. s. 359-365.

<https://www.baskinoran.com/belge/AmasyaProtokolleri.pdf>
(erişim 2.12.2025)

² Sinan Hakan, *Türkiye Kurulurken Kürtler (1916-1920)*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2013.

³ “Misak-ı Milli ve Misak-ı Milli Haritası”, Türk Tarih Kurumu Yayını.

<https://ttk.gov.tr/wp-content/uploads/2025/06/Misak-i-Milli-Uzun-Metin-1.pdf> (Erişim: 3.12. 2025)

1927’de, ikincisi 1930’da patlak veren Ağrı isyanları izlemiştir. Devletin “medenileştirme” söylemiyle yürüttüğü uygulamalara tepki olarak 1936’da başlayan Dersim’deki direniş, öncekilere kıyasla daha da ağır katliamla bastırılmıştır. Cumhuriyet’in ilk yıllarındaki bütün bu isyan ve direnişler, liderleri idam edilerek sonlanmıştır.

1925’te Takrir-i Sükûn Kanunu ve 1934’te Mecburi İskân Kanunu çıkarılarak, Kürtlerin batı illerine toplu sürgünleri gerçekleştirilmiştir. Bu sürgünler sırasında binlerce çocuk, kadın ve yaşlı Kürt, işkence, açlık ve hastalık sonucu yollarda hayatını kaybetmiştir. Sürgün edilenlerin birbirinden koparılması için çaba gösterilmiş, aynı aile üyelerinin dâhi bir arada yaşaması yasaklanmıştır.

Peki bütün bu isyanların gerekçesi neydi? İşgal güçlerinden kurtarılacak kurulan bu yeni ülkede Kürtler ne talep ediyordu? Talepleri neden başından itibaren “bölücülük” olarak görüldü? Bu sorulara verilecek sağlıklı cevaplar, bir yılı aşkın bir süredir devam etmekte olan çözüm arayışında gerçekçi adımlar atılabilmesi için büyük önem taşımaktadır.

a) ‘Bütün Mazlum Milletlerin Davası’

Osmanlı Devleti, çok sayıda milliyetin bir arada yaşadığı askeri-feodal bir imparatorluktu. Yükseliş döneminde Kuzey Afrika’dan Batı Avrupa’ya kadar uzanan geniş bir coğrafyada egemen olan İmparatorluğun geniş bir kısmında merkezi yönetim adına vergi ve asker toplanmasına dayanan bir toprak sistemi mevcuttu. Kürtlerin yaşadığı ve tarihsel olarak “Kürdistan” olarak anılan, bugün dört ülke sınırları ile ayrılmış durumdaki bazı bölgeler ise belli bir özerkliğe sahip beylerin yönetimindeydi.

Osmanlı Devleti kapitalizmin çok daha önce geliştiği Fransa gibi ülkelerle on altıncı yüzyıldan itibaren ticari ve siyasi ilişkilere sahip olmasına rağmen, kendi sınırları içindeki kapitalist gelişme süreci dağılma ve çöküş dönemine denk düştü. Öte yandan, Fransa’da 1789’da burjuvazinin önderliğinde gerçekleştirilen devrimin etkileri, gecikmiş bir biçimde de olsa Osmanlı’ya bağlı topraklara yayıldı. Kapitalist gelişmenin etkisiyle, Osmanlı İmparatorluğu egemenliği altındaki halklar arasında ulusal duygu ve düşüncelerin gelişmesini mümkün kılan toplumsal ve siyasal koşullar oluştu. Bu temelde, ulus devletler kurmaya yönelik eylemler başladı. Osmanlı egemenliği altındaki Yunan, Bulgar, Sırp ve Arnavut halkları bu süreçte İmparatorluktan koparak kendi devletlerini kurdular.

Balkan Savaşı ve Birinci Dünya Savaşı sonunda, Osmanlı İmparatorluğu yıkıldı. Almanya’nın yanında savaşa katılan Osmanlı padişahı, yenilgi sonrasında tahtını bırakarak ülkeyi terk etti. Bu gelişmeler sırasında bir ulusal devlet kurma ve kendi haklarına sahip çıkma eğilimi Kürtler arasında da geliyordu. Ancak, bu sırada emperyalist devletlerce başlatılan işgal, bu arayışın gelişimini engelledi. Kürtler, Türklerle birlikte yaşadıkları ülkelerini emperyalist işgal güçlerine karşı korumak amacıyla savaşa giriştiler. Diğer cephelerde savaştıkları gibi, Urfa, Maraş, Antep ve Adana’nın savunulmasında Fransız emperyalistlerine karşı başarılı bir mücadele yürüttüler.

Ankara Hükümeti, farklı bölgelerde çete direnişleri şeklinde yürütülen eylemlerin başına geçerek, ordu geleneğinin sağladığı deneyimlerden de yararlanarak mücadeleyi merkezileştirdi. Bu süreçte Mustafa Kemal farklı tarihsel dönüm noktalarında, Kürt aşiret liderlerini “ortak vatanın savunulması amacıyla” işbirliğine çağırdı. Erzurum ve Sivas kongrelerine Kürt temsilcilerin de katılması için gayret gösterildi.

Mustafa Kemal, kurulacak yeni devlet içinde, Kürtlerin ve Türklerin, eşit haklara sahip olacaklarının altını özellikle çizmekteydi. Verilen mücadeleyi “bütün mazlum milletlerin, bütün şarkın davası”⁴ olarak niteliyor; kurtuluş mücadelesinin yalnızca Türkler için değil, Kürtler, Çerkesler ve diğer halklar için de verildiğini söylüyordu.

Daha sonra Lozan görüşmelerine katılan Türk heyetinin başkanı olan İsmet İnönü, kendilerinin görüşmelere “Türk ve Kürtlerin temsilcileri olarak katıldıklarını”⁵ ilan edip, yeni kurulmakta olan devletin masadaki gücünü artırmaya çalışmıştır. Ancak sonuçta, Kürtlere ve bütün ulusal azınlıklara demokratik haklar konusunda verilen sözler yerine getirilmemiştir. 1924 Anayasası’nın gerekçesinde “Devletimiz milli bir devlettir. Çok milletli bir devlet değildir. Devlet, Türk’ten başka bir millet tanımaz.”⁶ şeklinde ifade edildiği üzere yalnızca Türklük temelinde bir devlet kurulmuştur.

b) Baskı, İnkâr ve Asimilasyon

Ulusal varlıklarının bu şekilde yok sayılmasına ve sistemli bir biçimde baskı, inkâr ve asimilasyon politikaları ile karşı karşıya bırakılmalarına rağmen Kürtlerin ulusal uyanış mücadelesi durdurulamamıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında yaşanan Kürt isyanları devlet zoruyla bastırılırken, Kürt halkı, on binlerce insanın kaybı pahasına büyük fedakârlıklarla mücadelesini sürdürmüştür.

Kürt isyanlarının sonuç üretememesinde bölgedeki toplumsal ilişkiler, feodal aşiretçi liderlik yapısının gücü ve kapalı ekonominin sınırlandırıcılığı etkili olmuştur. Kürt ulusal hareketi, bu etkenlerden dolayı bölünmüştür. İsyanların başlatıldıkları bölgeyle sınırlı kalmasında ise bu yapısal durumun yanı sıra devletin aşiret çelişkilerinden yararlanması ve mezhep farklılıklarını kullanması etkili olmuştur.

1930’lu yıllar, Avrupa’da yükselen faşizmin de etkisiyle Türk milliyetçiliğinin yükselişe geçtiği bir dönem olmuştur. “Ne Mutlu Türküm Diyene”, “Bir Türk Dünyaya Bedeldir” gibi sloganlar, ırkçı-faşist ideolojinin ürünü olarak bu dönemde ortaya çıkmış, “Güneş Dil Teorisi” bu dönemde geliştirilmiştir. Kürt ulusal varlığının inkârı, resmi politika olarak

⁴ Hâkimiyet-i Milliye, 9 Temmuz 1922

<https://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/KAYMAZ-%C4%B0hsan-%C5%9Eerif-21.-Y%C3%9CZYIL-PERSPEKT%C4%B0F%C4%B0NDEN-ATAT%C3%9CRK-VE-EVRENSEL-BARI%C5%9E-%C3%9CLK%C3%9CS%C3%9C.pdf>

(erişim 3.12.2025)

⁵ Hatıralar, 2. Cilt, Ank. 1987, s.202

⁶ İsmail Beşikçi, *Bilim – Resmî İdeoloji, Devlet, Demokrasi ve Kürt Sorunu*, İstanbul: Alan Yayıncılık, s. 71.

benimsenip, sistemli bir biçimde uygulanmıştır. Eş zamanlı süreçte, Kürtçe konuşma yasağı getirilmiş, Kürt ulusunun ve Kürt dilinin varlığı inkar edilmiştir.

Bu yaklaşım doğrultusunda, “Misak-ı Milli” sınırları içinde Kürtler ve Türklerin birlikte varlığı hızla unutulmuş, resmi propaganda Türklük sınırı içinde inşa edilmiştir. Bu dönemde Kürtlerin aslında “Türk boylarından biri” olduğu ve “Kürt” kelimesinin kar üzerinde yürürken çıkan seslerden türediği iddia edilmiştir. Maddi gerçeği görmezden gelen bu uydurma iddialar üniversite ortamlarında savunulup temellendirilmiş, o günden bu yana resmi devlet görüşünün savunucusu siyasetçiler, burjuva aydınları ve iktidar medyası tarafından savunulagelmıştır. Bugün de rastlanılan ırkçı tezlere kaynaklık etmiştir.

1940’lı yıllardan itibaren, Dersim’deki direniş de ezildikten sonra artık resmi görüşe göre, Kürtlere biçilen rol, Türk egemen sınıflarının çıkarlarına hizmet etmek olarak tanımlandı. Bu anlayış dönemin hükümet yetkilileri tarafından açıkça ifade ediliyordu. Kürtlere yalnızca fiziki imha yoluyla saldırılmıyordu. On binlerin katledildiği, köylerin, evlerin ve ekinlerin yakılıp tahrip edildiği, yaşlıların, gebe kadınların, bebeklerin, çocukların süngüden geçirildiği isyan dönemleri de dâhil; Kürt halkının kültürel ve ulusal kimliğinin tasfiye edilmesi ve asimilasyona tabi tutulması için çok yönlü bir faaliyet yürütüldü. Bir yandan Kürt diye bir ulusun olmadığı propaganda ediliyor, öte yandan, Kürt çocuklarının Türk egemen sınıflarının çıkarları doğrultusunda eğitilmesi ve Kürt benliğinin unutturulması için “eğitim” faaliyeti yürütülüyordu. Bu faaliyetin bir unsuru olarak, “yatılı bölge okulları” açıldı ve bu okullarda Kürtleri “medenileştirmek” (Türkleştirmek) için eğitim programları hazırlandı.

Kürt ulusal varlığının inkârı, bu inkârı toplumsallaştırmayı hedefleyen çok yönlü bir faaliyet ve ideolojik propaganda eşliğinde yürütülüyor; Türk ulusundan işçi ve emekçilere, “Kürt diye ayrı bir ulusun bulunmadığı” düşüncesi benimsetilmeye çalışılıyordu. Böylece onların, resmî görüşe karşı gelişen Kürt ulusal özgürlük mücadelesini “ülkenin ve milletin bölünmesi” olarak görmeleri sağlanmak isteniyordu. Aynı propaganda ile Kürt işçi ve köylü yığınlarının da kendilerini “Türk saymaları” hedefleniyordu.

Bir yandan, İngiltere ve Fransa ile ilişkilerini sürdüren devlet yönetimi; öte yandan, Birinci Dünya Savaşı’nda, yanında savaşa katıldığı Almanya’nın dünyayı ikinci kez bir büyük savaşa taşıyan hamlelerine hayranlık duyuyor, onların “üstün ırk, üstün dil” teorilerinden ve yönetim biçiminden derinden etkileniyor ve Almanya ile de ilişkilerini sıcak tutuyordu. Nitekim İkinci Dünya Savaşı sırasında takınılan sözde tarafsızlık tutumu, daha önce izlenen politikanın bir devamıydı. Nazilerin “üstün ırk” propagandası, Saraçoğlu hükümetini de etkisi altına almıştı. Kemalistler ve Türkiye’de ortaya çıkan faşist hareket, kendilerini, “mazlum milletlerin kurtuluş yolunu açmak”la payelendiriyordu. Daha sonraki yıllarda da sürdürülen bu propagandaya göre; emperyalistlere karşı ilk ulusal kurtuluş mücadelesini başlatmış ve başarmış bir milletin temsilcileri olarak, kimseye baskı yapmazlardı ve

eşitlikçiydiler. Ülkede herhangi bir ayrımcılık yoktu; herkes bir tek ulusun ferdiydi ve Türk ulusu, “sınıfsız, zümresiz, kaynaşmış bir kitle”ydi. Bu iddia marşlarda dahi yer aldı.⁷

Türk egemen sınıflarının, 70 yıldır sürdürdükleri geleneksel devlet politikasına göre, Türkiye’de, Türklerden başka bir ulusun bulunduğunu kabul etmek ve bu ulusun, ulus olmaktan kaynaklanan haklarından söz etmek “vatan hainliği”di. Bütün bu politikaların en katı şekilde uygulanması sonucunda, Kürt halkı üzerinde belli bir suskunluk sağlandı. Kürt ulusal güçleri, nesnel ve öznel bir dizi nedenlerle birleşik bir ulusal direnişin sağlanamadığı koşullarda, dövüşerek yenildiler ve aralıksız bir baskı altında bir dönem için suskun kaldılar. Ancak öfke ve mücadele isteği sona ermedi.

c) Yeniden Başlayan Mücadele

Yeni ve daha genişlemiş bir direnişin ortaya çıkabilmesi için yirmi yıla yakın bir dönem geçti. 1940’lardan 1960’lara kadar süren sessizlik, ‘60’lı yıllarla birlikte aşılmaya başlandı. Ulusal hak eşitliği, Kürt dili ve kültürü üzerindeki baskıların son bulması gibi taleplerin tekrar yükseldiği bu dönem, aynı zamanda, Kürt halkına yönelik tehdit ve saldırıların yeniden yoğunluk kazandığı bir dönem oldu. Aralık 1959’da Ankara ve İstanbul’da okuyan 50 Kürt genci gözaltına alındı ve konuya ilişkin haberlere sansür getirildi. Dönemin Cumhurbaşkanı Celal Bayar, bu gençlerin Taksim Meydanı’nda asılmasını ve “ibret için” bir hafta asılı kalmasını istiyordu. 1960 askeri darbesi sonrasında bu gençler yeniden yargılandılar.

Darbe sonrası yıllarda Kürt gençleri ve aydınlarının etrafında bir araya geldiği bazı yeni gazete ve dergiler, kısa dönemli de olsa yayınlandı. *Dicle-Fırat*, *Deng*, *Roja Newe*, *Reya Reşt* gibi dergilerde Kürt sorunuyla ilgili yazılar yer aldı. 28 Haziran 1963’te bu dergileri çıkaranlar “bölücülük” suçlamasıyla tutuklandılar. Milli Birlik Komitesi yönetimindeki 27 Mayıs cuntacıları, 1961 Anayasası’yla, Kürt halkına karşı yasakları daha da genişlettiler. 1961 Anayasası’nın 4. maddesi, “Hâkimiyet kayıtsız-şartsız Türk milletininindir” sınırını çizmişti. Bu uygulamaların devamı olarak, 1972’de çıkarılan 1587 Nüfus Kanunu ile Kürtçe yer adları da değiştirildi.

Ancak her şey, Türk egemen sınıflarının ve faşizmin iradesine bağlı değildi. Kapitalizmin kırsal alanda feodal bağları çözücü etkide bulunması, bilim ve teknoloji alanındaki gelişmeler, öğrenim gören ve toplumlar tarihi, toplumsal olaylar hakkında bilgi edinen Kürt gençlerinin artması gibi etkenler, Kürtler içinde yeniden ulusal direnişlerin filizlenmesinin yolunu açtı.

⁷ 10. Yıl Marşı

<https://hukuk.ktb.gov.tr/yazdir?259D64619A54AB58AD89D4A2C459FAFD>
(erişim 3.12.2025)

Devlet yönetimi, 1920-40 arası gerçekleştirdiği operasyonlarla, Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerde siyasal otoritesini kurmuş, denetim gerçekleştirmişti. Ancak bu siyasal otorite, 1970'lerde ülke genelinde yükselen işçi ve halk hareketleriyle birlikte Kürt ulusal direnişi tarafından sarsılmaya başladı. Emperyalizmin sömürge ve yarı-sömürge ülkelere yönelik saldırısı, halk devrimi mücadelesi ve ulusal kurtuluş savaşlarıyla cevaplandı. Bu doğrultuda, 1950'li yıllar Türkiye'de dışa bağımlı kapitalizmin daha hızlı bir ivme ile geliştiği yıllar oldu. Kapitalizm iç ve dış dinamiklerin etkisiyle gelişirken, toplumsal sınıflar ve onlar arasındaki çelişki ve çatışmalar da belirginleşiyor; buna bağlı olarak ulusal duygu ve düşünceler, bu düşünceler doğrultusundaki hareketler de yükseliyordu.

Kürt ulusal hareketi bu yıllarda giderek güç kazandı. Eski katliamların sarsıcı etkileri, henüz tümüyle kırılmasa da, Kürt halkı ve özellikle yeni kuşak gençlik içinde, ulusal hak talepleri ve bu doğrultuda gelişen mücadele '60'lı yıllarda yeniden canlandı. 1960 darbesi sonrasında yeni iktidarın "eşitlik-özgürlük" gibi "erdemli" sözcükler etrafında sürdürdüğü propagandaya rağmen, Kürtler açısından geleneksel resmi politika daha da ağırlaştırıldı.

Darbecilerin başına geçen ve Cumhurbaşkanı yapılan Cemal Gürsel, "Dağlı Türk" dediği Kürtlere, "eğer akıllı durmazlarsa, akıbetlerinin önceki yıllardaki gibi olacağını" ifade etti. Aşiret reisleri ve din adamlarının da aralarında bulunduğu yüzlerce Kürt, bu dönemde yeniden gözaltına alınarak yargılandığı gibi, sürgüne ve mecburi iskâna tabi tutulanlar da oldu. Türk egemen sınıfları, Kürt bölgelerinde daha fazla karakol kurarak, Kürt halkı üzerindeki baskıyı artırarak, asimilasyonu amaçlayan politikayı yoğunlaştırdı. Kürt dili ve kültürü üzerindeki baskı ve yasaklamaları geliştirdi.

1961 Anayasası'yla "ülkenin ve milletin bölünmez bütünlüğüyle" ilgili maddeler ağırlaştırıldı. Ünlü 125. maddeyle Kürt gençleri, aydınları ve Kürt halkının haklarını savunmaya çalışanlar, "vatan hainliği" suçlamasıyla ve idam talebiyle yargılandılar. Kürtlere yönelik baskı ve zulüm uygulamaları, kaçınılmaz olarak, zulme karşı öfkenin büyümesine, direniş eğiliminin güçlenmesine yol açtı. Giderek artan oranda Kürt genci ve emekçisi örgütlü mücadeleye yöneldi.

d) Yükselen İşçi, Emekçi, Gençlik Mücadelesi ve PKK'nin Kuruluşu

1960'lı yılların ortalarından itibaren Türkiye'de sol hareket, Kürt sorununu daha yoğun olarak tartışmaya başladı. TİP içinde yer alan Kürt ve Türk devrimciler; henüz Kürt sorununu, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı kapsamında ele alınması gereken bir sorun olarak görme bilincinde değildi. TİP içinde önce, Kürt aydınları ve gençlerinin kendi aralarında oluşturdukları bir "Doğulular Grubu" vardı. TİP'in 1967'de düzenlediği "Doğu Mitingleri"nde, "Doğunun geri kalmışlığı" gibi sorunlar işlenerek Kürt sorununa dikkat çekilmeye çalışılıyordu. Yine Kürt gençleri, Türk gençleriyle birlikte FKF (Fikir Kulüpleri Federasyonu) içinde, sonrasında da Dev-Genç içinde örgütlenmişti. Bu yıllarda ayrıca Kürt gençlerinin bir araya geldiği Devrimci Doğu Kültür Ocakları (DDKO) kuruldu.

Bu oluşumlar arasında Kürt ulusal sorunuyla ilgili tartışmalar sürüyordu. Kürt gençleri, Kürtlerin tarih boyunca çektiği acıların nedenlerini, Kürt tarihini incelemeye daha fazla ilgi göstermeye başladılar. Gerek DDKO üyeleri, gerekse, sonraki yıllarda kurulan çeşitli sol örgütler içindeki Kürt gençleri ve aydınları, 12 Mart askeri cuntasının mahkemelerinde, solcu olmalarının yanı sıra, Kürt olmaları ve Kürtlerin ulusal haklarından söz etmeleri nedeniyle de yargılandılar ve çeşitli cezalara çarptırıldılar.

12 Mart 1971 faşist cuntası, o dönem yine önemli oranda TİP içinden çıkan ve onun reformist-parlamentar çizgisinden bir kopuş gerçekleştiren THKO, THKP/C, TKP/ML gibi devrimci örgütlere karşı olduğu gibi DDKO'lara karşı da topyekûn bir saldırı gerçekleştirmiş, DDKO'lar kapatılıp yönetici ve üyeleri tutuklanmıştı. Bu süreç 1974 affından sonra DDKO'ların içinde yer alan Kürt genç ve aydınları tarafından Devrimci Doğu Kültür Dernekleri (DDKD), Rızgari, Özgürlük Yolu, KUK, KAWA gibi Kürt örgütlerinin kurulmasına zemin hazırladı.

İşçi sınıfı ile kır ve kent emekçilerinin mücadelesinin yükselişe geçtiği bu dönem, içinde şekillendikleri siyasal atmosferin bir sonucu olarak kendilerini “Marksist-Leninist” ve “sosyalist” olarak tanımlayan; ancak esas olarak ulusalcı bir nitelik taşıyan ve ulusal kurtuluşu hedefleyen bu örgütlerin halk içinde kitle desteği kazanmaya başladığı bir dönem oldu. İşte bu ortamda THKO kurucularından Deniz Gezmiş'in, yoldaşları Hüseyin İnanc ve Yusuf Aslan'la birlikte 6 Mayıs'ta çıkarıldığı idam sehpasında söylediği, “Yaşasın tam bağımsız Türkiye! Yaşasın Marksizm Leninizmin yüce ideolojisi! Yaşasın Türk ve Kürt halklarının bağımsızlık mücadelesi, kahrolsun emperyalizm!” sözleri, Kürt sorunu konusunda geçmişten tam bir kopuşun ve etkinliği bugün de süren yeni bir mücadele anlayışının ifadesi oldu.

Bu dönemin hemen ardından Kürt halkının mücadelesinde belirleyici bir rol üstlenen PKK ve lideri Abdullah Öcalan ilk kez adını duyurmaya başlamıştı. Önceleri “APO'cular”, “UKO'cular” (Ulusal Kurtuluş Ordusu) olarak bilinen bu grup, 1978'de Partiye Karkerên Kurdistanê'nin (Kürdistan İşçi Partisi – PKK) kuruluşunu ilan etti.

İşçi sınıfı mücadelesinin ve devrimci-sosyalist-yurtsever örgütlenmelerin toplum içinde ciddi güç kazandığı 1970'lerin sonu ve 1980'lerin başında, Türkiye'nin 24 Ocak 1980 kararları doğrultusunda emperyalist kapitalist sistemin neoliberal politikalarına entegre edilmesi amacıyla gerçekleştirilen 12 Eylül 1980 askeri faşist darbesinden; Türk burjuvazisinin egemen olduğu pazarın bir kısmında ayrı bir devlet kurmayı amaçlayan Kürt örgütleri ve Kürt halkı da en ağır biçimde payını almıştı.

Darbeden sonra Kürdistan coğrafyası adeta büyük bir karakol haline getirilmiş, Diyarbakır Cezaevi'nde uygulanan işkence ve vahşet ile sembolize olan Kürt halkına yönelik baskı ve zulüm karşısında PKK'nin 1984'te başlattığı silahlı mücadele, örgütün Kürt halkı ve gençliği tarafından sahiplenilmesinde kısa sürede etkili olmuştu. Sadece bu durum bile bugün

meclisteki komisyon ve çözüm adına sürdürülen tartışmalar bağlamında PKK'nin neden değil, Kürt sorunundaki çözümsüzlüğün sonucu olduğunu görmek/göstermek için yeterlidir.

e) Gerçek Bir Çözüm Zorunludur

Türk egemen sınıfları ve Türk devletinin iç ve dış politikası aksi yöndeki bütün iddialara rağmen hiçbir dönem “bağımsız” olmadı. Her dönem, dayanılan, işbirliği yapılan dünyanın emperyalist güçlerinin politikalarıyla uyum içinde yürütüldü. Kürt halkına ve gelişen ulusal kurtuluş mücadelesine karşı, “ulusal çıkarlar” demagojisiyle en ağır baskı politikalarını yürüten iktidarlar, aynı zamanda Türk halkının ulusal çıkarlarını da emperyalistlerle işbirliği gereği yok saydılar. Emperyalizme hizmetin karşılığı ise; içeride işçi sınıfına, emekçilere ve Kürt halkına karşı yürütülen sömürü ve zulüm politikasının emperyalist devletlerin iktidarlara tarafından onanıp desteklenmesi oldu.

ABD yetkilileri, PKK'nin ortaya çıkışından sonraki yıllarda Türkiye'nin Kürt politikasını desteklediklerini; Amerikan çıkarlarının Türkiye'nin “üniter yapısının devamını gerektirdiğini”, “Türkiye'nin istedikleri her şeyi büyük oranda yapan stratejik bir ortakları olduğunu ve bunun için Türk devletinden farklı bir Kürt politikasına sahip olmadıklarını” sık sık açıklamakta sakınca görmedi.

Bütün bu tarihsel gelişmeler içerisinde devlet ve hükümet yetkilileri, düzen partilerinin yöneticileri ve medya organları, Türk işçi ve emekçi halk yığınlarını Kürt halkına karşı kışkırtmak için şovenizmi geliştirmeye yönelik propaganda kampanyaları yürüttü. Onlar, elbirliğiyle ve tek ses halinde, Kürtlere yönelik ulusal inkara, baskıya, Kürt dili ve kültürü üzerindeki baskı ve yasaklamalara karşı, özgür yaşam hedefiyle gelişen Kürt halk hareketini, Türkiye'nin “üniter devlet yapısını bölmeye yönelik eylemler” olarak göstermeye çalıştı. “Üniter devlet” ten kasıtları, Türk devletinin tekçi yapısıydı. Devlet baştan itibaren, Kürt ulusunun varlığını inkâr ederek Kürtleri ezilen ulus konumunda tutmayı temel politika olarak benimsedi. Kendini “tek uluslu” olarak ilan etmiş ve herkesin Türkiye’de yalnızca Türk ulusunun yaşadığına inanmasını istedi.

Türkiye’de iktidarlar, Kürt halkına karşı on yıllarca sürdürülen inkar ve baskı politikalarının nedeni olarak her dönem, aslında Kürt sorunundaki çözümsüzlüğün bir sonucu olan “PKK terörü”nü göstermiştir. Gerçeği ters yüz eden bu iddia, PKK'nın “dış destekli olduğu” propagandasıyla da desteklenmiştir. Kuşkusuz emperyalistler arasındaki egemenlik-paylaşım mücadelesinin devam ettiği Ortadoğu’da, bu güçler her sorun gibi Kürt sorununu da kullanmaya çalışmaktadır. Ancak bu durum, sorunun da çözümünün de “içeride” olduğu ve ancak ulusal hak eşitliği yönünde gereken adımlar atılarak başkaca güçlerin sorunu istismar etmesinin önüne geçilebileceği gerçeğini değiştirmemektedir.

Egemen sınıfların iktidarlarının ve siyasi partilerinin bu iddialarına karşı, emekçi halk yığınlarının PKK ya da bir başka Kürt örgütünün hangi koşullarda ve nasıl ortaya çıktığı,

tüm saldırılara karşın varlığını nasıl sürdürebildiği ve kitlesel meşruiyet düzeyi üzerinde düşünülmesi zorunlu bir gerçekliktir.

Kürt sorununun yeni bir sorun olmadığı, Osmanlı İmparatorluğu dönemi bir yana bırakıldığında, Türkiye devletinin kuruluşundan bu yana hemen her zaman gündemdeki bir sorun olduğu gerçeği bilinmez değildir. Ancak, PKK'yi ve diğer Kürt örgütlerini var eden toplumsal temeli ve gerçek nedenleri görmek istemeyenler, özellikle Türk burjuva aydınları, devletin, Kürt halkına karşı sürdürdüğü politikaları, "PKK terörü"ne bağlamayı kolaycı bir yol olarak ve ırkçı ideolojinin etkisi ile benimsemişlerdir.

Oysa inkar ve baskının direniş ve mücadeleyi doğurduğu, toplumlar tarihinin değişmez yasasıdır. Baskı ne denli katmerli olursa olsun, ebedi sessizliği sağlayamaz. Kürt sorunu örneğinde de birçok kez yaşandığı gibi baskı; on binlerce insanın katledilmesi boyutlarına ulaşsa da sonuçta karşı bir tepki gelişecek ve kendini örgütleyecektir. PKK gibi örgütler, eğer yaşam olanağı bulduysa bu, inkar ve zulme karşı gelişen hak mücadelesi sonucu mümkün olmuştur. "Ölüm korkusu" sınırını aşan ve on binleri bünyesine alan direnişler böyle yaygınlaşmıştır. Cizre, Nusaybin, Şırnak, Batman, Dargeçit, İdil, Hakkâri, Derik, Lice, Kulp ve Diyarbakır gibi il ve ilçelerde Kürt emekçileri ve gençleri tank, panzer ve makineli tüfeklerle yapılan operasyonlara rağmen kitlesel direnişlerini sürdürmüştür.

Yüzyıla yayılan bir mücadele ile varlığını ortaya koyan Kürt halkına karşı, "yürürken kart-kurt sesi çıkaran Türk boyu" olmaktan öte gösterilen her kabul ise Kürtleri "Türkiye'nin kültürel zenginliği" olarak değerlendirmek, Kürtçe konuşulmasını ise Kürt ulusunun varlığıyla ilişkili doğal değil, "bahşedilmiş bir hak" olarak ele almak olmuştur. Nitekim, silahların dışında bir çözüm geliştirilmeye girişilen her dönemde, Kürtlere "verileceği/verilebileceği" söylenen her hak yine bu "bahşetme" çerçevesinde tarif edilmiştir. Devletin, PKK ve eylemlerine karşı 1990'lı yıllardan bu yana yaptığı ve sorunu barışçıl yöntemlerle çözme girişimi olarak değerlendirilen girişimlerin sonuçsuz kalmasında bu anlayışın etkisi büyüktür.

12 Eylül askeri darbesinin yarattığı karanlıktan çıkmaya çalışan Türkiye işçi sınıfının, 1989 Bahar Eylemleri'nde ve 1991'deki Büyük Zonguldak Madenci Yürüyüşü'nde Kürt halkının haklı taleplerini de gözetken bir tutum alması, gerçek bir kardeşleşmenin nasıl sağlanacağına ilişkin yakın tarihteki en somut örneklerden biridir. İşçilerin eylemlerde dile getirdikleri "Zonguldak-Botan El Ele" sloganları muhataplarından da karşılık görerek, Kürt halkının kitlesel eylemlerinde yankılanmıştır. Bu tutum ve çağrı bugün de sorunun barışçıl ve demokratik çözümü için izlenecek doğru yola ışık tutmaktadır.

Aynı dönemde Kürt siyasi hareketi, ortaya çıkan birlik çabalarının da bir ürünü olarak doğan Halkın Emek Partisi'ni (HEP) kurmuştur. Bu partiden başlayarak defalarca alınan kapatma kararlarına, seçilmişlerin dokunulmazlıklarına el uzatmaya kadar varan gasplara, yargısız infazlarla yaşanan ölümlere, siyasetçilerin hapse atılmasına rağmen etkisini güçlendirerek

devam ettiregelmiştir. Kürt sorununun halkların birliğine dayalı çözümünü savunanlara yönelik baskılar sadece Kürt siyasi hareketi ile de sınırlı kalmamıştır. Partimiz Emek Partisi'nin (EMEP) ilk kuruluş döneminde tüzüğünde Kürt sorunu hakkında yer alan madde nedeniyle kapatılması da aynı çerçevedeki uygulamalara bir örnek olmuştur.

f) Güncel Durumun Özeti

Son olarak 2000'lerin başında Türkiye'deki sermaye sınıflarının küresel ekonomik sisteme entegrasyonu eksenindeki çabalarıyla gündeme gelen Avrupa Birliği'ne girme hayalleri, bu çerçevede başlatılan Kopenhag kriterlerine uyum çalışmaları, TÜSİAD'ın hazırladığı doğru raporları gibi gelişmeler Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 2002'de iktidara gelmesinin ardından ortaya çıkan “muhafazakar-liberal demokratikleşme” siyaseti ile buluşmuştur. Başlangıcından itibaren üretim ve pazar ilişkilerinin etkisiyle şekillenen Kürt sorununda yeni adımların atılması da böylece gündeme gelmiştir.

Bu çerçevede atılan ve 2011-2013 yıllarında yürütülen girişimler sırasında yaşama geçirilen “TRT Kurdî” televizyon kanalının açılması ya da Kürtçe eğitimin seçmeli ders olarak müfredata alınması gibi adımlar, üzerinden on yılı aşkın süre geçmiş olmasına rağmen bugün hala iktidar sözcüleri tarafından “sorunun çözülmüş olduğunu gösteren icraatlar” olarak anlatılmaktadır. Oysa ne devlet ve iktidarın uygun gördüğü içeriği Türkçe yerine Kürtçe anlatan bir televizyon yayını ne de pratikte uygulanması oldukça sınırlı olan “seçmeli” Kürtçe dersi gibi göz boyamaya dayalı kimi bireysel haklar, bir ulusun kolektif haklarının ve yüz yıllık ulusal, demokratik talep ve mücadelesinin karşılığı olabilir.

Kürt halkının siyasi temsilcilerinin halen cezaevlerinde tutulduğu, belediyelerinde kayyım siyasetinin “Demokles'in kılıcı” gibi başlarının üzerinde sallandırıldığı mevcut koşullarda gerçek bir barışın sağlanabileceğini söylemek mümkün değildir.

2015-16'da yaşanan hendek çatışmaları ve 15 Temmuz darbe girişiminin ardından adım adım inşa edilmeye başlanan bugünkü siyasal sistemin, tek adam yönetimi ve Saray rejiminin uygulamaları; geline nokta Türkiye'de “seçme ve seçilme hakkı”na varıncaya kadar her türlü demokratik hakkın askıya alındığı onlarca örnek içermektedir.

Mevcut baskı rejiminin inşa edilmesinde, son on yılda Kürt sorunu konusunda yürütülen politikalar da önemli bir rol oynamıştır. Türkiye'de en yüksek seçmen desteğine sahip üçüncü parti durumuna gelen bir siyasi hareketin eş başkanları, milletvekilleri, belediye başkanları ve seçilmiş yerel temsilcileri “terörizm” suçlamasıyla cezaevlerine doldurulmuştur. Mahkeme kararlarıyla seçme ve seçilme hakkı yok sayılmış, kayyımlarla halkın iradesi gasp edilmiş, valilik kararlarıyla her türlü demokratik hak askıya alınmıştır.

2024 yerel seçimlerinden sonra, başta İstanbul olmak üzere batı illerinde de yürütülen anti-demokratik uygulamalar ve yargının sopa olarak kullanıldığı baskı politikaları, ilk olarak Kürt coğrafyasında uygulanmıştır. Elbette Kürtlere ve onların siyasi tercihlerine yönelik söz

konusu saldırılara karşı gereken tutumun alınamamasının, bugün yaşanmakta olanların önünü açtığı bir gerçektir. Ancak tam da bu gerçekten hareketle, kendi varlığı ve geleceği için her geçen gün baskı politikalarına daha fazla sarılan ve bölgede yayılmacı emeller peşinde koşan Saray rejiminin varlığı koşullarında, Kürtlerin eşit haklara sahip olacağı bir demokratik entegrasyon sürecinin gerçekleşmesi mümkün değildir.

TBMM çatısı altında yürütülen Milli Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu'nun yasal bir düzenleme ile değil de Meclis Başkanlığı çağrısıyla oluşturulmuş olması dahi bu çalışmaların sonuç alabilmesi noktasında Türk ve Kürt halkları arasında ortaya çıkan güvensizliğin nedenleri arasındadır. Dolayısıyla bugün iktidarın, Kürt sorununda başlatılan süreci ana muhalefetin cumhurbaşkanı adayından başlayarak bütün muhalefeti baskı altına almanın bir dayanağı olarak kullanmak istediği ortadayken, bu niyetin tersine çevrilmesinin ancak bu saldırılara karşı birleşik bir mücadele örgütlenebilmesiyle mümkün olabileceği açıktır.

Emek Partisi (EMEP) sorunun gerçek çözümü için önerilerini tüm bu gerçekleri bir an dahi unutmadan ortaya koymaya devam edecektir. Kürt, Türk ve farklı milliyetlerden işçi ve emekçi halkların gönüllü, eşit ve güçlü bir toplumsal düzen içinde birlikte yaşam hakkının kazanılmasının başka bir yolu yoktur.

Ancak bir bu kadar kesin ve daha da acil olan ihtiyaç, artık Kürt sorunu nedeniyle bir daha kan akmaması için sorunun ciddiyetine uygun, kalıcı çözümü hedefleyen adımların atılması ve ülkeyi yönetenlerin sorunu bu ciddiyette ele alma zorunluluğudur.

2. GERÇEK VE KALICI BİR BARIŞ İÇİN KÜRT SORUNUNUN DEMOKRATİK-HALKÇI ÇÖZÜMÜ

Emek Partisi, ulusların kendi kaderini tayin etme hakkı ilkesine sonuna kadar bağlıdır. Çok uluslu bir ülkede halkların eşit ve özgür birliği sağlanmadan gerçek bir barışa ve huzurlu bir ülkeye ulaşmanın mümkün olmadığını savunur. Ekim 2024'ten bu yana Türkiye'deki Kürt sorununun çözümü konusunda yürütülen çalışmaları da programında yer alan bu temel ilkelerin belirlediği çerçevede desteklemiş, Milli Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu çalışmalarına katılmıştır. Emek Partisi, komisyonun çalışmaları da dahil olmak üzere Kürt sorunu konusunda programında yer alan ilkelerin hayata geçmesinin nihai ve gerçek bir çözüm için gerekli olduğunu vurgular.

Halen devam eden çalışmalar, iktidar tarafından burjuva demokrasisinin en temel gereklerine karşı gösterilen tahammülsüzlük nedeniyle gölgelenmiş durumdadır. Buna rağmen, Kürt sorununda barışı mümkün kılacak gerçek bir çözüm için Emek Partisi'nin komisyona sunduğu öneriler şu şekildedir:

1) Türkiye'nin bağımlı kapitalist gelişme tarihi içerisinde, emperyalist ve yerli tekellerin egemenlikleri her alanda artarak güçlendirildi. Bu durum, feodalizm kalıntısı ilişkilerin zayıflayarak da olsa varlığını uzun süre devam ettirmesine neden oldu. Devletin ve iktidarların bir toprak reformu yapmamış olması, kapitalist gelişme sürecinin temel özelliklerinden olan dengesiz gelişmeyi ve sonuçlarını derinleştirdi. Ekonominin tüm sektörlerinde ve ulusal özellikler de taşıyan bölgeler arasındaki gelişme düzeyi farklılıkları bu nedenle arttı.

Yoğunlaşan sömürü üzerinden sağlanan birikim ve yabancı sermaye girişinin artması, kapitalist gelişmeyi hızlandırırken ulusal ekonomiyi koruyan önlemlerin kaldırılması; köylü, küçük esnaf ve zanaatkârlar gibi küçük işletme sahiplerinin mülksüzleşme sürecini ilerletti. Köylülerin giderek genişleyen kesimlerinin mevsimlik ya da sürekli tarım işçileri haline gelmesi, büyüyen kitleler halinde şehirlere taşınmalarına yol açtı. Ülke genelinde tarım ve hayvancılığı bitiren politikalar nedeniyle görülen bu durumu, Kürt köylerinde yıllarca süren zorla boşaltma uygulamaları daha da büyüttü. En hayati yaşam ve çalışma araçlarından yoksun kalan mülksüzler; proleter ve yarı-proleterler kitlesi ile işsizler ordusu bu şekilde arttı ve toplumsal eşitsizlikler derinleşti.

Bunların yanı sıra Türkiye, politik üstyapının militarist, anti-demokratik, şoven-milliyetçi temelde şekillendiği; başta Kürt ulusu olmak üzere ulusal topluluklarla din ve mezheplerin baskı altında tutulduğu; hak eşitliği ve halkın demokratik hak ve özgürlük taleplerinin katliam ve terörle bastırıldığı, baskı ve terörün faşist biçimlerinin de dönem dönem yoğunlaştırılarak uygulandığı bir ülke oldu.

İçinde bulunduğumuz bu koşullarda, her milliyetten emekçiler için en acil gündem; ulusların tam hak eşitliğinin sağlanması, demokratik tüm hak ve özgürlüklerin gerçek anlamda ve kalıcı olarak kazanılması ve güvenceye alınmasıdır.

Komisyonun çalışmaları ülkemiz ve halklarımız için bir yarar sağlayacaksa, bunun ilk şartı ülke siyasetinde Kürt sorunu ekseninde yeni bir dil kullanılmaya başlanmasıdır.

Bu nedenle, komisyonun hazırlayacağı metinlerde özellikle son 40 yıldır süregelen çatışmalı süreçlerdeki acıları yeniden tartıştıracak, şu taraf ya da bu taraf fark etmeksizin eski acıları canlandıracak ya da yenilerini yaratacak ifadelerin yer almaması ilk şarttır. Sürecin toplumsallaşması sırasında, kazanan/kaybeden gibi değerlendirilmelerle zarar görmesinin önüne geçebilmenin birinci yolu, başlatıcı ve icracılarının ilk günden bu yana niyetlerini açıklarken kullandıkları kavramların dışında, yeni ve “temiz” bir dilin siyaset eliyle hakim hale getirilmesi olmalıdır.

Konunun iktidar sahiplerince hala “terörün bitirilmesi”, “güvenlik sorununun ortadan kaldırılması” şeklinde ve yanlış tariflerle anlatılmaya devam edilmesi, sürecin en zayıf karnıdır. Atılacak adımların başarı sağlamasının ilk şartı, doğru tarifler yapılabilmesidir.

“Maksimalist olmayın” gibi Kürt halkının haklı taleplerini sınırlamaya çalışan yanlış değerlendirmeler yapılarak doğru sonuçlar alınamaz. Aynı şekilde ulaşılmak istenen hedefin, “Türk-Kürt-Arap ittifakı” gibi her noktasında başka bir insanlık dramının yaşandığı Ortadoğu’da yeni savaşlara yönelik bir “birlik” oluşturulmaya çalışıldığı anlamına gelecek şekilde açıklanması kabul edilebilir değildir. Bu dil, muhtemel bir barışı değil; yeniden çatışmaların ve savaşların ortasında kalacak halkların yeni acılarla karşı karşıya kalması ihtimalini gündemleştirmektedir.

Yeni savaşlara girmek için barışılmaz. Çare, bölgemizdeki bütün halkların barış içerisinde ve birbirlerinin haklarına saygılı yaşayabilmesindedir. Bunun yolu da halklar arasında yeni cepheleşmeler ve düşmanlıklar tarif etmekten değil; ulusların kendi geleceklerini belirleme haklarına saygı temelinde, her ulus ve etnik-dinsel topluluktan bölge halklarının demokratik ve seküler bir temelde bir arada yaşamasını mümkün kılacak bir barışı öne çıkaran anlayıştan geçer.

Barıştan yana güçlerin etkisinin ne kadar büyük olabileceğini ise İsrail’in Gazze’de iki yıl boyunca sürdürdüğü soykırım sırasında Batılı ülkelerde ortaya çıkan protestolar bir kez daha kanıtlamıştır. Barışı savunmak iktidarın propaganda ettiği gibi pasif durmak, savunmasız kalmak değildir. Barışın gerçek savunucuları, savaşlarda en büyük zararı gören her milliyetten işçi ve emekçilerdir. Onların sokakları ve meydanları doldurması; daha önemlisi, üretimden gelen güçlerini etkili bir şekilde kullanması karşısında her türlü emperyalist müdahale ve savaş çıkırtkanlığı çaresiz kalır.

Bu nedenlerle, sürecin bütün tarafları; halklar arasındaki sorunların barışçıl yöntemlerle çözülebileceğini, sürecin önünde ya da arkasında başka niyetlerin olmadığını açıklıkla ortaya koyabilmeli ve bunu gerekli düzenlemelerle kayıtlı bir şart haline getirebilmelidir.

2) Türkiye’de devam eden süreç için bir diğer büyük sorun ise baştan bu yana Suriye’de iç savaş ve iktidar değişikliği sonrası ortaya çıkan mevcut durumun etkileridir. Saray rejimi ve Cumhur İttifakı’nın, başta Suriye merkezli gelişmeler olmak üzere, ekonomi, iç ve dış politikada yaşadığı sıkışıklık nedeniyle Kürt sorununda yeni bir hamle yapmak durumunda kaldığı; bunu da bölgesel tehditleri ortadan kaldırmak ve “iç cepheyi güçlendirmek” söylemi ile gerekçelendirdiği bir sır değildir. Türkiye’de Kürt sorununun çözümünün, başka bir ülkedeki gelişmelere endeksli ele alınmak istenmesi kabul edilebilir değildir.

3) Cumhur İttifakı sözcülerinin, Suriye’de adem-i merkezîyetçi bir yönetim biçimine ve bu çerçevede Kuzey ve Doğu Suriye Demokratik Özerk Yönetimi’ne karşı sergiledikleri tahammülsüz icraat ve açıklamalar, sürecin gidişatı açısından ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. 2011’den itibaren süren iç savaşın yarattığı yıkım ve yabancı güçlerin yeni Suriye üzerindeki etkinliği ortadayken, Türkiye’yi Kürt sorunu konusunda yıllarca ülke içinde yaşadığı sıkıntıları Suriye sahnesinde yeniden üreten bir pozisyona sokmak; ülkemizi ve komşu halkları yeni acılarla karşı karşıya bırakmak anlamına gelecektir.

Türkiye’deki çözüm şekilleri ile Suriye’dekiler farklı olabilir. “İç cepheyi güçlendirmek” değil; öncelikle içeride iki halkın çocuklarını birbirine kırdıran yönetme anlayışından vazgeçilmesi, Suriye ya da başka bir yerdeki gelişmeler karşısında “güçlü” olmanın biricik şartıdır. Bu şartın gerçekleşmesinin dışarıya havale edilmesi, Türkiye halklarına yapılacak en büyük kötülük olacaktır. Bu nedenle, tek adam iktidarı; Suriye’de Kürtlerin ve müttefiklerinin de yönetim aşamalarında yer aldığı, kendi güvenliklerini sağladıkları ve yaşam hakkını kazandıkları bir düzene karşı sergilediği zorlaştırmacı tutumlardan vazgeçmelidir. Sürecin başlatılma gerekçesi Suriye’deki gelişmeler olmuşsa da, devamı ve bir sonuca ulaşabilmesi ancak bu şekilde mümkündür. Devleti ve süreci yönetenler; Türkiye’deki Kürtlerle barışılırken Suriye’deki Kürtleri savaş tehdidiyle haklarından vazgeçmeye zorlamanın, içeride de yeni çatışmalara yol açacağını artık görebilmelidir. Suriye Kürtlerinin kazanımlarının reddine dayanan bu yaklaşım, ülkemizi ve halklarımızı yeni risklerle karşı karşıya bırakmakta ve Türkiye’nin yeni Suriye’nin kuruluşunda içişlerine karışmama temelinde eşit komşuluk ilişkileri üzerinden üstlenmesi gereken olumlu rolü de bütünüyle imkânsız kılmaktadır.

Şurası da açıktır ki, kendi Kürt sorununu ulusal hak eşitliği temelinde demokratik ve barışçıl yöntemlerle çözmüş bir Türkiye için, Suriye Kürtlerinin siyasi-askeri bir statüye sahip olmaları bir tehdit yaratmaz. Üstelik böylesi bir “çözüm”, emperyalistlerin ve bölgesel gericihiklerin sorunu istismar edebilme olanağının da ellerinden alınmasını sağlar. Bu nedenle, yeni sürecin demokratik-barışçıl çözüme evrilmesinin ve halkların barış içinde bir arada yaşamasının önündeki asıl engel Suriye Kürtleri değil; Saray iktidarının bu süreci bölgede Yeni Osmanlıcı-yayılmacı emellerinin ve ülke içindeki baskı rejiminin dayanağı/olanağı haline getirmek istemesidir.

4) Kürt sorununda bir çözüm için ilk şartlardan biri, Türkiye’nin çok uluslu bir ülke olduğunun kabul edilmesi ve tüm ulusal baskı ve ayrıcalıkların kaldırıldığıının ilan edilmesidir. Bütün uluslar, ulusal topluluklar ve diller arasında tam hak eşitliği sağlanmalıdır. Zorunlu tek devlet dili uygulamasına son verilerek, bütün uluslara ve ulusal topluluklara anadilinde eğitim ve kamu hizmetlerinden anadilinde yararlanma hakkı tanınmalıdır. Eğitim sisteminin bu çerçevede değiştirilmesinin yanı sıra, yerel yönetimlerin ve gönüllü kuruluşların anadilinde eğitim hakkı için girişimlerinin önü devlet tarafından açılarak desteklenmelidir. Devlet, bütün bu başlıklarda Cumhuriyet tarihi boyunca uygulanan yanlış politikaların yol açtığı olumsuz sonuçları kabul ederek özellikle Türk ulusundan yurttaşları bu noktada aydınlatma görevini üstlenmelidir. Komisyon çalışmalarına katılan siyasi partiler başta olmak üzere, Meclis içinde ya da dışında yer alan ve sorunun çözümünden taraf olan her siyasi parti de bu aydınlatma faaliyetinde yer almalıdır.

5) Yerel yönetimlerde kayyım uygulamalarına, yasal düzenlemelerin yapılması beklenmeden bir an önce son verilmelidir. Saray iktidarı, ana muhalefet partisi CHP’yi sürecin dışına itmeye çalışan tutumunu terk etmelidir. Siyasi parti ayrımı gözetilmeksizin hapsedilmiş, yerlerine kayyım atanmış tüm belediye başkanları özgürlüklerine kavuşmalı ve

derhal görevlerine iade edilmelidir. Hakkında “terör” nedeniyle mahkûmiyet kararı verilmiş olanların ise tahliyesi ve haklarını geri kazanmaları daha fazla beklenmeden, eksiksiz şekilde sağlanmalıdır.

Ekrem İmamoğlu başta olmak üzere, tutuklu CHP’li belediye başkanlarına yönelik bir yılı aşkın süredir devam eden operasyonlara son verilmeli; haklarındaki suçlamalar karşısında tutuksuz ve görevlerinin başındayken yargılanmaları sağlanmalıdır. Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan’ın muhtemel bir seçimde en güçlü rakibi durumundaki konumundaki İmamoğlu’na yönelik, her gün bir yenisi ortaya atılan suçlamalarla siyasetin ve dolayısıyla Kürt sorununda çözüm arayışının zehirlenmesinden vazgeçilmelidir.

Kürt sorunu bir demokrasi sorunudur ve demokratik siyasetin önündeki engeller kaldırılmadan çözümü de mümkün değildir. Dolayısıyla süreci de çözümsüzlüğe sürükleyen, yargı eliyle muhalefete karşı sürdürülen siyasi operasyonlar ve muhalefetin baskı altına alınması politikasından vazgeçilmelidir. Bırakın muhalefet siyasetçilerinin hapse atılmasını, yerlerine kayyımlar atanmasını ve medya eliyle itibarsızlaştırılmaya çalışılmasını halkın ülke genelinde yerel yönetimlere aktif katılımı sağlanmalıdır. Özellikle 2015 yılından itibaren bölgede yaşanan yeni çatışmaların halkı yerel yönetimlerden uzaklaştıran etkilerinin ortadan kaldırılması için, her yurttaşın yerel yönetimlere dahil olma ve söz sahibi olma hakkı siyaset eliyle gündem yapılmalı; bu konuda özel çalışmalar hayata geçirilerek insanlarımızın yaşadıkları ülkeye aidiyet duyguları güçlendirilmelidir.

6) Başta toplum ve aile içinde kadın-erkek eşitliği olmak üzere, yurttaşlar arasında ayrım gözetmeksizin hak eşitliğinin sağlanacağı yeni düzenlemelerle yapılmalı ve bunlar devlet güvencesi altına alınmalıdır. Kürt sorununun demokratik, barışçıl bir temelde kalıcı çözümü, ülke demokrasisinin yalnızca beş yılda bir yapılan seçimlere indirgenip, seçim güvenliğinin dahi tartışmalı hale geldiği; muhalefette yer alan seçilmişlerin türlü gerekçelerle yasal takibata uğratıldığı ve görevlerini yapmalarının engellendiği koşullarda mümkün değildir. Kürtlere yeni bir ülkede “entegrasyon” vaat edilirken, muhalif oldukları ya da farklı görüldükleri için herhangi bir gruba karşı ayrımcılık getirecek yeni düzenlemeler yapılamaz. Alevi, Hristiyan, Musevi, Süryani, Asuri, Çerkes, Laz, kadın ve LGBTİ’leri bir şekilde tehdit altında hissettiren devlet uygulamaları devam ederken, Kürt sorunu konusunda bir uzlaşya ulaşmak mümkün olamaz.

7) Demokratik çözüm ve kalıcı barış için, konut ve kişi dokunulmazlığı acil olarak sağlanmalı, toplantı ve gösteri hakkının kullanımı engellenmemeli, her yurttaş devlet yönetimi ve bilgilerine kolayca ulaşma ve bir üst makama başvurmaksızın her memuru mahkeme önünde dava etme hakkı tanınmalıdır. Kamu kurumlarının elindeki nüfus sayım, işsizlik, bütçe, enflasyon gibi tüm veriler herkes tarafından ulaşılabilir olmalı; ücretsiz kullanılabilir ve açık veri standartlarına uygun olarak yeniden yayımlanabilmelidir.

8) Konut sorunu; deprem, tarımsal üretim, yapı üretim usulleri gibi farklı boyutlarıyla yeniden ele alınıp, halkın güven içerisinde yaşayabileceği ucuz konutların, ülkenin ekonomik gücüne uygun ve rantçı değil kamucu bir anlayışla üretimi garanti edilmelidir. Elazığ, Van, Maraş depremleri ile defalarca zarara uğrayan illerdeki mağduriyetler aradan geçen uzun zaman da göz önünde bulundurularak acilen giderilmelidir.

9) Düşünce ve ifade özgürlüğünün, basın ve haberleşme özgürlüğünün, toplantı, gösteri ve yürüyüş hakkının önündeki tüm yasal ve kurumsal engeller kaldırılmalıdır. İşçi ve emekçilere sınırsız sendikal ve siyasal örgütlenme ile grev hakkı tanınmalıdır. Bu konuda, ülkenin batısına göre daha yoğun olarak düşük ücret, hak gaspı, sigortasız ve sendikasız çalıştırmanın kural haline getirildiği Kürt illerinde yaşayan emekçilere yönelik özel uygulamalara son verilmelidir. Büyükşehirlerde asgari ücret ve altında maaşlarla, düşük emekli aylıklarıyla sefalet koşullarında yaşamak zorunda bırakılan milyonlarca insana memleketlerine geri dönme olanakları yaratılarak, kent yoksullarına yeni istihdam kaynakları sağlanmalı; bu durum özellikle tarım ve hayvancılık alanında yaşanan sıkıntıların çözümü ile birlikte ele alınmalıdır.

10) Gerçek bir laiklik için dinin devletten tamamen ayrılması sağlanarak, dinin kişiye özel bir alan olduğu ilan edilmelidir. Eğitim alanındakiler dahil devletin tüm dinsel kurumlarının feshi; dini kurumlar ve cemaatlerin devlet tarafından finansmanına son verilerek dinsel alanın bütünüyle inananlara terk edilmesi sağlanmalıdır. Dinin siyasallaşmasının önlenmesi gerçek bir toplumsal barış için en önemli şarttır. Din ve eğitimin bütünüyle ayrılması; zorunlu din eğitiminin kaldırılması, eğitimde müfredatın dini içerikten arındırılması sağlanmalıdır. Devletin bütün din, mezhep ve inanç toplulukları karşısında yansızlığına dayanan; inanma ve inanmama hakkını kapsayan gerçek bir inanç özgürlüğü hayata geçirilmelidir.

11) Kürtleri ve diğer halkları, toplulukları, grupları hedef alan ırkçı, faşist örgütlenmeler yasaklanmalıdır. Çeşitli bürokratik ve siyasal çevrelerde kamufle olmuş faşist, provokatif çetelerin dağıtılması sağlanmalıdır. Tüm gizli arşivler halka açılmalı, PKK ile devlet güçleri arasında yaşanan çatışmaların mağdurlarına tazminat ödenmelidir. Dünyadaki benzer barış süreçlerinde rol oynayan “hakikat komisyonları” gibi, geçmişte yaşanan olayların karanlıkta kalan kısımlarını ve mağduriyetleri araştırarak kamuoyuna doğru şekilde aktararak aydınlatacak komisyonlar oluşturulmalıdır. Devletin açık ya da gizli bütün istihbarat, güvenlik ve kolluk kurumlarının bu mağduriyetlerdeki sorumluluğu açıkça ortaya konularak, toplumsal barışın inşasında halkların ikna edilmesi yolunda önemli bir adım olarak özür dilenmesi sağlanmalıdır.

3. ACİL OLARAK YAPILMASI GEREKEN YASAL DÜZENLEMELER

Yargının, iktidarın elinde muhalefeti susturmak ve terbiye etmek için kullanılan bir aparat olmasına son verilmeli; gerçek bağımsızlığını sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır. Hâkim ve savcıların seçim ve atamalarının siyasi iktidardan bağımsız bir kurul tarafından, şeffaf ve yargısal denetime açık bir şekilde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Siyasal iktidarın kendisine yakın kadroları ataması, yargıya olan güveni de zedelemektedir. Hâkim ve savcı seçimlerinde yaşanan usulsüzlükleri sonlandıracak düzenlemeler yapılmalıdır.

HSK üyelerinin TBMM ve Cumhurbaşkanı tarafından atanması usulüne son verilmelidir. Adalet Bakanı'nın Hâkim ve Savcılar Kurulu'na başkanlık etmesine de son verilmelidir.

Cumhurbaşkanlığı sistemi ile tüm yetkileri elinde tutan Cumhurbaşkanı'nın, 15 üyeli Anayasa Mahkemesi'nin 12 üyesini ataması, yargı bağımsızlığına gölge düşürmektedir. Yüksek yargı üyelerinin iktidar ve siyaset kurumu tarafından belirlenmesi sona erdirilmelidir.

Hakim ve savcılara güvence sağlanmalı, coğrafi teminat getirilmelidir. Siyasal iktidarın, kararlarını beğenmediği hakimlerin dilediği zaman görev yerlerini değiştirmesi halinde yargı bağımsızlığından bahsetmek mümkün değildir. Yargının araçsallaştırıldığı bir ortamda barışın tesisi mümkün değildir. Yargı yasama ve yürütmeden bağımsız demokratik temelde yeniden örgütlenmelidir.

Yukarıdaki düzenlemelerin yanında süreç bakımından esas teşkil eden husus ceza hukuku mevzuatındaki değişikliklerdir. Bunlar şu biçimde özetlenebilir:

Ceza hukuku mevzuatımızda, örgütlü suçlar bakımından bir düzenleme enflasyonu söz konusudur. TCK, CMK ve CGTİHK başta olmak üzere birçok kanunda, özellikle “terör suçu” olarak tanımlanan fiiller için özel düzenlemeler mevcuttur. Bu özel düzenlemeler, çok sayıda farklı suç tipi yaratmakta; uygulamada ise “zorlama yorumlarla her fiilin terör suçu sayılmasına”, cezaların orantısız biçimde ağırlaştırılmasına, suçların muhakemesinde en temel savunma haklarının ihlal edilmesine ve verilen cezaların en ağır ve insanlık onuruna aykırı biçimlerde infaz edilmesine yol açmaktadır.

Tüm bunların yanında; düzenlemelerin çokluğu ve “terör suçu” gibi ayrı bir kategorinin varlığı, somut olayda hangi düzenlemelerin uygulanacağı konusunda ciddi bir kafa karışıklığı yaratmaktadır. Mevzuattaki mevcut durum dikkate alındığında, barış sürecinin başarıya ulaşabilmesi için geçici ve sınırlı değil; kalıcı, yapısal ve kapsayıcı düzenlemelere ihtiyaç duyulduğu açıktır.

Bu çerçevede aşağıdaki düzenlemeler bir an önce hayata geçirilmelidir:

1. ‘Terörle Mücadele Kanunu’ kaldırılmalıdır

Söz konusu özel kanun, içeriği ve ruhu itibarıyla barış süreçlerine aykırı bir nitelik taşımaktadır. Daha ilk maddesinde, “torba bir suç tipi” olarak terör suçunu tanımlamaya girişmesi bunun en açık kanıtıdır.

Kapsamının belirlenmesindeki zorluk ve içeriğinin belirsizliği nedeniyle birçok uluslararası sözleşmede ve başka ülkelerin mevzuatında terörün tanımından özellikle kaçınılırken, TMK’da oldukça geniş ve muğlak bir tanım yapılmıştır. Bu tanım, 2-5. maddeler arasında daha da genişletilmiştir. 2. maddede “amaçlanan suçu işlemese dahi örgütlerin mensubu olan kişi terör suçlusudur. Terör örgütüne mensup olmasa dahi örgüt adına suç işleyenler de terör suçlusu sayılır.” denilmektedir. Oysa Anayasa Mahkemesi, TCK’daki “örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme” düzenlemesini iptal etmiştir. Buna rağmen bu düzenleme yürürlüğünü korumaktadır. 3., 4. ve 7. maddelerde ise birbirleriyle ilgisiz birçok suçu kapsayan; ifade, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı başta olmak üzere pek çok temel hakkın kullanılmasını fiilen imkânsız hale getirecek biçimde “terör suçu” ve “terör örgütü” tanımları yapılmıştır.

Sonuç itibarıyla, “bir gün herkesin terör suçlusu sayılabileceği” bir hukuki temel söz konusudur.

TMK’da terör suçlusu sayılanlara çok ağır sonuçlar bağlanmaktadır. Cezalar orantısız biçimde artırılmakta; koşullu salıverilmeden yararlanma oldukça zorlaştırılmakta veya imkânsız hale getirilmektedir. Bunun yanında, bu kişiler için “özel bir muhakeme usulü” öngörülmektedir. Kanun, anti-demokratik niteliğin yanı sıra hukuk tekniği ve uygulaması bakımından da sorunludur. TCK’da da yer alan suç tipleri, birbirleriyle ve hatta Anayasa Mahkemesinin iptal kararları ile çelişecek biçimde yeniden tanımlanmakta; ayrı bir muhakeme alanı yaratılmakta, geçici maddeleri nedeniyle kimlere hangi infaz usulünün uygulanacağı konusunda belirsizliğe neden olmaktadır. Kısacası, Kanun uygulamada büyük karışıklığa ve haksız sonuçlara neden olmakta; hukuk güvenliği ve istikrarına zarar vermektedir.

Böyle bir Kanun’un yürürlüğünü koruduğu, “demoklesin kılıcı” gibi sallandığı bir ortamda kalıcı barışın tesisi mümkün değildir.

Tüm bu anlatılanlar üzerinden yapılması gereken bu “özel” kanunun yürürlükten kaldırılmasıdır. Terör suçlarını cezalandırmak için ayrı bir kanuna gerek yoktur. TMK yürürlüğe girerken en önemli gerekçe olarak PKK tehlikesi ileri sürülmüştü. PKK’nin kendini feshettiği ve üyelerinin entegrasyonun tartışıldığı bir ortamda TMK eliyle özel suç tiplerinin, kişiye özel bir muhakemenin veya kişinin ömür boyu cezaevinde çürüyeceği bir infaz rejiminin korunması çelişkidir. Kamuoyunda yer alan “yürürlükten kaldırılırsa bundan

sonra terör örgütleriyle mücadele mümkün olmaz” biçimindeki kaygı yersizdir. Çünkü TCK’da zaten örgütlü suçları düzenleyen birçok madde söz konusudur. Halihazırda birçok suç bakımından suçun terör örgütü eliyle işlenmesi nitelikli haldir. Bunun yanında ihtiyaç halinde bazı terör suçları, karşılaştırmalı hukukta olduğu gibi, temel ceza kanununa yani TCK’ya eklenebilecektir. Sonuç itibariyle terör suçları için ayrı bir özel kanuna gerek yoktur; aksine varlığı temel hak ve özgürlükleri ortadan kaldırmakta, uygulamada karışıklığa neden olmaktadır.

2. CGTİHK yeniden düzenlenmelidir

İnfaz kanunu da “terörle mücadele” konseptinin bir sonucu olarak anti-demokratik ve keyfi uygulamalara neden olan düzenlemeler içermektedir. Terör suçlularını kural olarak bir veya en fazla üç kişilik hücrelerde yüksek güvenliğin infaz rejimine tabi tutmaktadır. Bu rejim, neredeyse infazın tamamlanmasına kadar sürmektedir. Bu mahkumların dışarıyla ve diğer mahkumlarla temas ve iletişim kurmalarına izin verilmemekte; mahkumlar ağır tecrit ve izolasyona maruz kalmaktadır. Hasta mahkumların tahliyeleri engellenmekte, adeta ölüme terk edilmektedir. Ziyaretçi kabulü, havalandırmaya çıkma, yayınlara erişim, kültür ve sanat etkinliklerine katılma, ifade özgürlüğü gibi birçok hakları diğer mahkumlara göre yok denecek kadar azdır ve bu haklar da keyfi biçimde ortadan kaldırılabilir. Bunun yanında, sınırlı olan telefon ile haberleşme ve avukatla görüşme hakları “kayıt altına alınma” gibi yöntemlerle daha da kısıtlanmaktadır. Ayrıca mevzuat, keyfi disiplin cezalarının verilmesine de olanak tanımaktadır.

TMK’daki düzenlemelere paralel olarak CGTİHK, terör suçlularının koşullu salıverilmeden yararlanmasını oldukça zorlaştırmakta veya imkansız hale getirmektedir. Azımsanmayacak sayıda mahkum için umut hakkı tanınmamakta, ömür boyu cezaevinde kalmalarına neden olmaktadır.

Umut hakkı tanınanlar bakımından ise koşullu salıverilmeden yararlanma, İdare ve Gözlem Kurullarının “pişmanlık beyanı almaya dayanan” keyfi kararlarına bırakılmaktadır. Hatta uygulamada, Cumhurbaşkanına hakaret gibi suçlarda koşullu salıverilmenin “otomatikman” uygulanmaması gibi örneklerle rastlanmaktadır.

Bu infaz rejimi altında örgüt üyelerinin silah bırakarak teslim olmalarını ya da halihazırda bu nedenle cezaevinde bulunan ya da hakkında soruşturma yürütülen kişilerin toplumsal yaşama dahil olmalarını beklemek mümkün değildir. Bu noktada, iktidarın kendi temsilcileri ve iktidara yakın hukukçuların, çözüme ilişkin düzenlemelerin bir defaya mahsus bir torba kanun ile yapılmasını önerdiği görülmektedir. Bu kanundan yararlanabilecek kişi sayısını ise “suça bulaşmamış örgüt üyesi” gibi çeşitli kategorilere ayırmak suretiyle sınırlı tutmayı önermektedirler. İnfaz kanunundaki düzenlemelerin sadece PKK üyeleri ile sınırlı olması ve açık bir af yerine “infazın ertelenmesi, etkin pişmanlık, denetimli serbestlik” gibi kurumlar eliyle geçici, palyatif çözümler tartışılmaktadır. Karşısındakini hala “pişman olup devlete teslim olan suçlular” olarak tarif eden bu çözüm önerileri barış süreçlerinin doğasına

aykırıdır. CGTİHK’da yapısal ve kalıcı bir değişiklik öngörmeyen düzenlemelerin mevzuatımız bakımından gerçekçi bir çözümü sağlaması mümkün değildir. CGTİHK’daki söz konusu düzenlemelerin halen ortada duruyor olması güvencesiz, kırılgan bir ortama neden olacaktır.

Bu çerçevede, TMK’daki terör suçlusu tanımının kaldırılmasına paralel olarak terör suçlularına özel infaz biçimleri ortadan kaldırılmalıdır. Mahkumların kişisel gelişiminin önüne geçen, insan onura aykırı uygulamalara neden olan, temel hak ve özgürlükleri sınırlandıran düzenlemeler kaldırılmalıdır. Koşullu salıverilmeden yararlanma süresi diğer mahkumlarla eşit hale getirilmelidir. İstisnasız olarak tüm mahkumlara umut hakkı tanınmalıdır. Terör suçları ile adli suçlu ayrımı yapılmaksızın koşullu salıverilmeden yararlanma süreleri için öngörülen oranlar eşit olmalı, yeknesaklık sağlanmalıdır.

İdare ve Gözlem Kurulları yeniden yapılandırılmalıdır. Kurulda idari değil, adli makamların ağırlıkta olduğu; hükümlü tarafının da sürece dahil edildiği bir yapı oluşturulmalıdır. İdeolojik ve subjektif gerekçelerle koşullu salıverilmeden yararlanmayı engelleyici uygulamalar son bulmalı, etkin bir denetim yolu öngörülmelidir.

3. Siyasi tüm mahkûmları, tutuklu-tutuksuz tüm yargılamaları içeren bir genel af ilan edilmelidir

İktidarın kendi temsilcileri ve iktidara yakın hukukçular, “ülkemizdeki sürecin diğer ülke deneyimleriyle karşılaştırılamayacağı ve biricik olduğu” iddiasındadır. Taraflar arasındaki çözüm süreci anındaki güç farklılığı/dengesi nedeniyle hukuki çözüm araçları ülkeden ülkeye farklılaşsa da, her ülkede karşılıklı anlaşma imzalama, sürece ilişkin özel bir kanun çıkarma ve/veya genel af ilan etme gibi yöntemler kullanılmıştır. Af, silah bırakan kişi veya grupların hukuki durumu, çatışma nedeniyle ortaya çıkan anti-demokratik düzenlemelerin reformu gibi hususlar tartışılmıştır.

Ancak diğer ülke deneyimleri göstermektedir ki; en sağlıklı ve kalıcı yöntem ilk olarak terörle mücadele konseptinin neden olduğu karşılıklı yara ve sorunların giderilmesi, “temiz bir sayfa açılması” için bir genel af ilan edilmesi ve anti-demokratik “istisnai” düzenlemelerin yürürlükten kaldırılmasıdır.

Genel af, adli ve siyasi tüm mahkumlar için geçerli olmalıdır. Kapsam dışında bırakılması gereken tek kategori; kadınlara ve çocuklara karşı işlenen suçlar ile halka, insanlığa karşı işlenen suçlar ve savaş suçu başta olmak üzere uluslararası suçlardır.

Siyasi af kapsamına; terör suçluları, devletin güvenliğine karşı suçlar yanında halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama, Cumhurbaşkanına hakaret, halkı yanıltıcı bilgiyi alenen yayma başta olmak düşünce ve ifade özgürlüğünün hedef alındığı ve muhaliflerin tasfiyesi için kullanılan suçlar da dahil edilmelidir. Ayrıca Cumhurbaşkanına hakaret ve halkı yanıltıcı bilgiyi alenen yayma suçları kaldırılmalıdır.

4. PKK'nin feshi sonucu örgüt faaliyetlerini sona erdirenler bakımından özel bir kanun çıkarılmalıdır.

PKK'nin feshi sonucu silah bırakma başta olmak üzere örgüt faaliyetlerini sona erdiren örgüt üyeleri bakımından özel ya da geçici bir kanun çıkarılabilir. Bu kanun; geçiş dönemi adaletini ve örgüt faaliyetlerini sona erdiren PKK üyelerinin ülkeye dönüşünü sağlamalıdır. Örgüt üyelerinin bu kanundan yararlanması, bildirimde bulunma dışında başkaca şartlara bağlanmamalıdır. Kanundan yararlananlar, cezanın veya infazın ertelenmesi ya da denetimli serbestlik gibi kurumlara başvurulmaksızın toplumsal yaşama katılmalıdır.